

17-98-5/18-I
① 27-1/5532 TER
09 JUNE 2000

27/5532 TER
Bo
Prevod

**MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU**

PREDMET BR. IT-00

TUŽILAC MEĐUNARODNOG SUDA

PROTIV

RADOVANA KARADŽIĆA

IZMIJENJENA I DOPUNJENA OPTUŽNICA

Tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, na osnovu svog ovlašćenja iz člana 18 Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: Statut Međunarodnog suda), optužuje

Radovana KARADŽIĆA

za **GENOCID, ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI, KRŠENJA ZAKONA ILI OBIČAJA RATA i TEŠKE POVREDE ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949. GODINE**, kako slijedi:

OPTUŽENI

- 1) **Radovan KARADŽIĆ** je rođen 19. juna 1945. godine u opštini Šavnik, danas Republika Crna Gora, Savezna Republika Jugoslavija.
- 2) **Radovan KARADŽIĆ** je bio jedan od članova osnivača Srpske demokratske stranke (u daljem tekstu: SDS) koja je u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Bosna i Hercegovina) osnovana 12. jula 1990. godine. Od 12. jula 1990. do 19. jula 1996, kad je dao ostavku, **Radovan KARADŽIĆ** je bio predsjednik SDS-a. U tom je svojstvu, između ostalog, predsjedavao sastancima Glavnog odbora SDS-a.
- 3) **Radovan KARADŽIĆ** je dugogodišnji saradnik Momčila KRAJIŠNIKA, bivšeg predsjednika Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: "skupština bosanskih Srba") i člana Savjeta za nacionalnu bezbjednost i proširenog Predsjedništva takozvane Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: "srpska republika") i Biljane PLAVŠIĆ, bivšeg člana kolektivnog Predsjedništva Bosne i Hercegovine, vršioca dužnosti predsjednika srpske republike, člana predsjedništva srpske republike i potpredsjednika Republike Srpske.
- 4) **Radovan KARADŽIĆ** je postao predsjednik Savjeta za nacionalnu bezbjednost srpske republike 27. marta 1992. godine.
- 5) **Radovan KARADŽIĆ** je postao član tročlanog predsjedništva srpske republike 12. maja 1992. godine. Istog dana **Radovan KARADŽIĆ** je izabran za predsjednika Predsjedništva.
- 6) **Radovan KARADŽIĆ** je uz Momčila KRAJIŠNIKA, Biljanu PLAVŠIĆ i druge članove SDS-a bio u proširenom ratnom predsjedništvu srpske republike od početka juna 1992. do 17. decembra 1992. godine.
- 7) **Radovan KARADŽIĆ** je uz Momčila KRAJIŠNIKA, Biljanu PLAVŠIĆ i druge bio član vrhovne komande oružanih snaga srpske republike otprilike od 30. novembra 1992.
- 8) **Radovan KARADŽIĆ** je bio isključivi predsjednik Republike Srpske od 17. decembra 1992. do 19. jula 1996. godine, kad je dao ostavku. Od

20. decembra 1992. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je u svojstvu vrhovnog komandanta oružanih snaga predsjedavao sastancima vrhovne komande.

TAČKE OPTUŽNICE

- 9) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, među ostalim i djelujući u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM i Biljanom PLAVŠIĆ u periodu između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, učestvovao u krivičnim djelima za koja se tereti u tekstu koji slijedi kako bi se obezbijedila kontrola nad onim područjima Bosne i Hercegovine koja su proglašena dijelom srpske republike. Ta područja uključuju, među ostalim, i slijedeće opštine: Banja Luka, Bijeljina, Bileća, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Bosanski Šamac, Bratunac, Brčko, Čajniče, Čelinac, Doboj, Donji Vakuf, Foča, Gacko, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Jajce, Ključ, Kalinovik, Kotor Varoš, Nevesinje, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale, Prijedor, Prnjavor, Rogatica, Rudo, Sanski Most, Šekovići, Šipovo, Sokolac, Teslić, Trnovo, Višegrad, Vlasenica, Vogošća, Zavidovići i Zvornik.
- 10) Da bi postiglo taj cilj, vođstvo bosanskih Srba, uključujući **Radovana KARADŽIĆA**, a u predmetna vremena i Momčila KRAJIŠNIKA, Biljanu PLAVŠIĆ i druge, započelo je i sprovelo takav način postupanja koji je uključivao stvaranje nemogućih uslova za život, uključujući taktiku progona i terora čiji je efekat trebao biti da podstakne ne-Srbe na odlazak iz tih područja, deportaciju onih koji nisu bili voljni otići i likvidaciju drugih.
- 11) Snage bosanskih Srba, koje su obuhvatale vojne i paravojne jedinice te jedinice teritorijalne odbrane i policije (u daljem tekstu: "snage bosanskih Srba"), SDS i organi vlasti koji su djelovali pod rukovodstvom i kontrolom **Radovana KARADŽIĆA**, a u predmetna vremena i Momčila KRAJIŠNIKA, Biljane PLAVŠIĆ i drugih, preduzele su niz raznih akcija da značajno smanje populaciju bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i druge nesrpske populacije tih opština.
- 12) Od kraja marta do 31. decembra 1992, snage bosanskih Srba preuzele su fizičku kontrolu nad opštinama navedenim u paragrafu 9, često putem

žestokih napada. Ti napadi i preuzimanje vlasti odigrali su se na koordinirani i planirani način. Organizaciju i rukovođenje preuzimanjima vlasti, koji su se odigrali od kraja marta do 31. decembra 1992. godine, te kontinuiranim progonima i deportacijama koji su se nastavili do 30. novembra 1995, posebno u opštinama Bijeljina i Banja Luka, te u Srebrenici, koju je UN proglasio "zaštićenom zonom" (u daljem tekstu: "srebrenička enklava"), i okolini Srebrenice, obezbijedili su SDS, vojno i policijsko vodstvo i rukovodeći organi srpskih opština, uključujući krizne štabove, ratna predsjedništva i ratna povjereništa.

- 13) Između 1. aprila 1992. i 30. novembra 1995. godine, snage bosanskih Srba učestvovala su i u napadu na Sarajevo koji je trajao četrdeset i četiri mjeseca i uključivao terorisanje lica koja su živjela u Sarajevu.
- 14) Između 11. i 18. jula 1995. godine, snage bosanskih Srba ubile su hiljade muškaraca, bosanskih Muslimana zarobljenih na više raznih lokacija u srebreničkoj enklavi i njenoj okolini.
- 15) Takvo postupanje je do 30. novembra 1995. godine rezultiralo smrću ili prisilnim odlaskom značajnog dijela bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih nesrpskih grupa iz opština navedenih u paragrafu 9, te iz srebreničke enklave i njene okoline.

TAČKE 1-6

(GENOCID, SAUČESNIŠTVO U GENOCIDU, ISTREBLJENJE, UBISTVO, HOTIMIČNO LIŠAVANJE ŽIVOTA)

- 16) Povezujući ih sa tačkama 1-6, tužilac ponovno navodi i uvrštava u njihov sadržaj paragrafe 1-15 i paragrafe 69-72.
- 17) Između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, među ostalim i sa Momčilom KRAJIŠNIKOM i Biljanom PLAVŠIĆ, te između početka marta 1995. i 30. novembra 1995. godine, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, **Radovan KARADŽIĆ** je planirao, podsticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje uništenja, u cijelosti ili djelimično, nacionalnih, etničkih, rasnih ili vjerskih grupa

bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, kao takvih, u više opština, uključujući, među ostalim, Bijeljina, Bratunac, Bosanski Šamac, Brčko, Doboј, Foču, Ilijaš, Ključ, Kotor Varoš, Novi Grad, Prijedor, Rogaticu, Sanski Most, Srebrenicu, Višegrad, Vlasenicu, Zavidoviće i Zvornik. Uništavanje tih grupa u tim opštinama sprovedeno je:

- a) ubijanjem bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata tokom i nakon napada na i unutar tih opština; ubijanjem bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u logorima i zatočeničkim objektima i nakon što su iz njih odvedeni; i ubijanjem bosanskih Muslimana nakon zatočeništva na više raznih lokacija u srebreničkoj enklavi i u njenoj okolini;
- b) nanošenjem teških tjelesnih ili duševnih povreda bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima za vrijeme zatočenja u logorima i zatočeničkim objektima i tokom isljeđivanja na tim lokacijama, u policijskim stanicama i kasarnama gdje su zatočeniци bili stalno izloženi nečovječnim djelima, ili bili prisiljeni da im budu svjedocima, a koja su uključivala ubistvo, seksualno nasilje, mučenje, premlaćivanja i pljačku; i
- c) zatočenjem bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u logorima i zatočeničkim objektima u uslovima života sračunatim da dovedu do fizičkog uništenja, u cijelosti ili djelimično, tih nacionalnih, etničkih, rasnih i vjerskih grupa kao takvih, o čemu se više govori u paragrafu 30.

UBIJANJE

18) Ubistva koja su snage bosanskih Srba počinile tokom i nakon napada na te opštine i unutar tih opština uključuju, među ostalim:

- *ubistvo, otprilike 1-2. aprila 1992, najmanje četrdeset i osam muškaraca, žena i djece, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u gradu Bijeljina - opština Bijeljina;*
- *ubistvo, otprilike 7-8. maja 1992, sedamnaest bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u skladištu u Crkvini - opština Bosanski Šamac;*
- *ubistvo, otprilike 4. maja 1992, desetak muškaraca, bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, u Hotelu Posavina - opština Brčko;*

- ubistvo, otprilike 10. maja 1992, trideset i četiri civila, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, iz sela Gornja Grapska - opština Doboj;
- ubistvo, otprilike 1. maja 1992, više od šezdeset bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, mještana sela Jeleč - opština Foča;
- pogubljenje, otprilike 5. juna 1992, osamnaest bosanskih Muslimana, mještana sela Lješevu - opština Ilijaš;
- pogubljenje, otprilike 30. maja 1992, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata mještana sela Prhovo među kojima je bilo žena i djece, i masovno pogubljenje, otprilike 1. juna 1992, više od stotinu muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata iz sela Velagići - opština Ključ;
- ubistvo, otprilike 13. avgusta 1992, sedamnaest muških osoba, bosanskih Muslimana iz sela Dabovci, i ubistvo, u novembru 1992, oko sto devedeset muških osoba, bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz sela Grabovica - opština Kotor Varoš;
- ubistvo, otprilike 23. jula 1992, oko deset bosanskih Muslimana mještana sela Čarakovo - opština Prijedor;
- ubistvo, otprilike 25. maja 1992, više od trideset žena i djece, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, u selu Hrustovo - opština Sanski Most;
- pogubljenje, tokom cijelog mjeseca juna 1992, stotina muškaraca, žena i djece, bosanskih Muslimana iz Višegrada, na raznim mostovima na Drini, i ubistvo, 14. juna 1992, više od šezdeset bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, mještana sela Koritnik - opština Višegrad;
- ubistvo, otprilike 2. maja 1992, oko dvanaest muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata iz sela Drum, i ubistvo, otprilike 16. maja 1992, više od šezdeset muškaraca, žena i djece, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, iz sela Zaklopača - opština Vlasenica;
- ubistvo, otprilike 25. juna 1992, dvadeset i jednog civila, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, iz sela Vozuća - opština Zavidovići;
- ubistvo, otprilike 9. aprila 1992, petnaest muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, iz grada Zvornika - opština Zvornik.

19) SDS i organi vlasti otvorili su logore i zatočeničke objekte u tim opštinama. Nakon napada na opštine, snage bosanskih Srba sakupljale su na desetine hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata i prisiljavale ih da pješace do sabirališta gdje su ih okupljali za prebacivanje u logore i zatočeničke objekte. Tokom tih marševa, bosanske Muslimane i bosanske Hrvate su izdvajali iz kolona i pogubljivali ih.

20) Mnoge hiljade bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata koji su preživjeli te napade i prisilne marševe odvedeni su u logore i zatočeničke objekte, među kojima su bili i slijedeći:

- *Manjača u opštini Banja Luka, od otprilike 21. aprila do 18. decembra 1992;*
- *Batković u opštini Bijeljina, od otprilike 1. juna 1992. do 31. decembra 1992;*
- *škola "Vuk Karadžić" u opštini Bratunac, od 1. maja 1992. do 31. decembra 1992;*
- *Luka u opštini Brčko, od 7. maja do početka jula 1992;*
- *skladište municije Bare od 1. maja 1992, zatvor Spreča od 1. maja 1992, stanica SUP-a od 1. maja do 31. jula 1992, Perčinov diskus od 1. maja 1992, kasarna JNA Ševarlije od 1. maja do 30. juna 1992, i hangari JNA blizu Bosanske plantaže od maja 1992. - sve u opštini Doboj;*
- *KP Dom u opštini Foča, od 18. aprila 1992. do 31. decembra 1992;*
- *Omarska od 15. maja do 15. avgusta 1992, Keraterm od 15. maja do 6. avgusta 1992. i Trnopolje od 15. maja do 30. septembra 1992, u opštini Prijedor;*
- *Rasadnik/Sladara od 1. maja 1992. do 31. decembra 1992. i škola "Veljko Vlahović" od 1. maja do 31. avgusta 1992, u opštini Rogatica;*
- *Betonirka od 27. maja do 7. jula 1992, u opštini Sanski Most;*
- *Sušica od 2. juna do početka septembra 1992. u opštini Vlasenica;*
- *Dom kulture u Čelopeku od 29. maja do 30. juna 1992, Ekonomija od otprilike 7. maja do 22. maja 1992, Tehnička škola u Karakaju od 29. maja do juna 1992, u opštini Zvornik.*

21) U tim logorima i zatočeničkim objektima radio je i njima upravljao vojni i policijski kadar, kojim je na najvišoj instanci rukovodilo i koji je kontrolisalo visoko rukovodstvo bosanskih Srba, uključujući **Radovana KARADŽIĆA**, Momčila KRAJIŠNIKA i Biljanu PLAVŠIĆ, o čemu se više govori u paragrafima 60-66.

22) Ubistva koja su snage bosanskih Srba počinile nad bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima u tim logorima i zatočeničkim objektima, ili nakon što su iz njih odvedeni, uključuju među ostalim:

- *pogubljenje po kratkom postupku u maju 1992, kada su pogubljeni bosanski Muslimani zatočeni u logoru Luka - opština Brčko;*
- *ubistva tokom maja i juna 1992, kada su ubijeni bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati, muške osobe u dobi za vojsku zatvorene u logoru Sušica - opština Vlasenica;*
- *ubistva u junu 1992, kada je ubijeno više od trideset bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, muških osoba zatvorenih u Domu kulture u Čelopeku; masovno ubistvo, otprilike 1-5. juna 1992, kada je ubijeno oko*

sto šezdeset muških osoba, bosanskih Muslimana, u Tehničkoj školi u Karakaju; ubistvo, otprilike 5-8. juna 1992, kada je ubijeno oko sto devedeset zatvorenika bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u Gerinoj klaonici - opština Zvornik;

- *masovno ubistvo otprilike 14. juna 1992, kada je ubijeno četrdeset i sedam muškaraca bosanskih Muslimana iz logora Rajlovac - opština Novi Grad;*
- *pogubljenje otprilike 15. juna 1992, kada je pogubljeno najmanje deset muških osoba, bosanskih Muslimana iz Višegrada - opština Rogatica;*
- *pogubljenje otprilike 20. jula 1992, kada je više od sto pedeset muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata iz prijedorskog područja zvanog Brdo, pogubljeno u logoru Omarska; pogubljenje otprilike 24-25. jula 1992, kada je oko sto pedeset muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, pogubljeno u prostoriji broj 3 u logoru Keraterm; masovno pogubljenje otprilike 21. avgusta 1992, kada je oko sto pedeset muških osoba, bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata iz logora Trnopolje, pogubljeno na planini Vlašić u Skender Vakufu - opština Prijedor;*
- *ubijanje i učestalo premlaćivanje i mučenje tokom mjeseca jula 1992. trideset i šest bosanskih Muslimana zatočenih u KP Domu u Foči; ubistvo otprilike 5. avgusta 1992, kada je ubijeno više od dvadeset muških osoba, bosanskih Muslimana, zatočenika iz opštine Kalinovik koje su doveli u KP Dom u Foči, a kasnije ih odveli i ubili blizu Jeleča - opština Foča.*

23) Preuzimanjima vlasti u toku 1992. godine, o kojima se govori u paragrafu 12, bosanski Srbi su stekli kontrolu nad većinom glavnih opština u istočnoj Bosni, a "etničko čišćenje" koje je uslijedilo i trajalo i kroz period od 1993. do 1995. godine, posebno u opštinama Bijeljina i Banja Luka, prisililo je bosanske Muslimane i bosanske Hrvate iz tih opština na odlazak. Bosanski Muslimani su uglavnom izbjegli u rijetko naseljena područja istočne Bosne i Hercegovine koja su dotad izmicala pažnji snaga bosanskih Srba. Populacija bosanskih Muslimana u tim područjima, između ostalog i u Srebrenici, znatno se povećala.

24) Dana 16. aprila 1993. godine, Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija, postupajući u skladu sa Glavom VII Povelje Ujedinjenih nacija, usvojio je rezoluciju 819, kojom je od svih strana u sukobu u Bosni i Hercegovini zatraženo da se prema Srebrenici, Žepi, Goraždu, Sarajevu i Tuzli (i okolini tih gradova) odnose kao prema "zaštićenim zonama" koje neće biti izložene oružanim napadima niti bilo kakvom drugom činom neprijateljstva.

- 25) Dana 8. marta 1995, **Radovan KARADŽIĆ**, kao vrhovni komandant, uputio je snage bosanskih Srba da stvore neizdržljivu situaciju potpune neizvjesnosti koja stanovnicima, između ostalog i Srebrenice, nije davala nade za daljnji opstanak.
- 26) Otprilike 6. jula 1995. godine, snage bosanskih Srba su granatirale Srebrenicu i napale posmatračka mjesta UN-a "zaštićenoj zoni". Napad na "zaštićenu zonu" Srebrenica trajao je do 11. jula 1995. godine, kad su združene snage više jedinica snaga bosanskih Srba ušle u Srebrenicu. Bosanski Muslimani koji su nakon početka napada bili u Srebrenici postupili su tada na dva načina.
- a) Jedna grupa, u kojoj je bilo nekoliko hiljada muškaraca, žena i djece, potražila je spas u krugu baze UN-a u Potočarima, unutar srebreničke zaštićene zone. Dana 12. jula 1995. godine, snage bosanskih Srba odvojile su muškarce i mladiće od žena i djece i pritvorile ih u Potočarima i oko Potočara.
- b) Druga grupa, u kojoj je bilo otprilike 15.000 muškaraca, bosanskih Muslimana, a uz njih i nekolicina žena i djece, bježala je u ogromnoj koloni kroz šumu prema Tuzli. Snage bosanskih Srba zarobile su hiljade muškaraca, bosanskih Muslimana iz tog zbijega, ili su im se oni sami predali.
- 27) Između 11. jula 1995. do 18. jula 1995. godine, snage bosanskih Srba pogubile su hiljade muškaraca, bosanskih Muslimana, na način koji je bio organizovan, sistematski i velikih razmjera. Konkretno, te su snage muškarce, bosanske Muslimane, ubrzo nakon zarobljavanja pogubile po kratkom postupku na mjestima gdje su bili zatočeni i na mjestima na koja su ih odvozili na pogubljenje.
- 28) Ta su ubistva počinjena na nekoliko raznih lokacija u srebreničkoj enklavi i oko srebreničke enklave, uključujući, među ostalim, i sljedeće:
- *pogubljenje, otprilike 12-13. jula 1995. godine, brojnih muškaraca, bosanskih Muslimana, na raznim lokacijama oko baze UN-a u Potočarima;*
 - *ubistvo, otprilike 12-15. jula 1995. godine, velikog broja muškaraca, bosanskih Muslimana, na raznim lokacijama u Bratuncu i okolici;*

- pogubljenje, otprilike 12-14. jula 1995. godine, dvadeset i pet muškaraca, bosanskih Muslimana, u blizini Tišće;
- pogubljenje, otprilike 13. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana koji su bili zatvoreni u velikom skladištu u Kravici;
- pogubljenje, otprilike 14. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana, u školskom kompleksu u Grbavcima i u obližnjem selu Orahovac (kod Lažeta) i;
- pogubljenje, otprilike 14-15. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana, na "brani" i oko "brane" kod Petkovaca;
- pogubljenje, otprilike 14-21. jula 1995, više od stotinu muškaraca, bosanskih Muslimana, uz makadamski put u dolini Cerske;
- pogubljenje, otprilike 14-16. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana, u školi u Pilici;
- pogubljenje, otprilike 16. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana, na vojnoj ekonomiji Branjevo;
- pogubljenje, otprilike 16. jula 1995. godine, oko pet stotina muškaraca, bosanskih Muslimana, u Domu kulture Pilica;
- pogubljenje, otprilike 17. jula 1995. godine, na stotine muškaraca, bosanskih Muslimana, nedaleko od Kozluka.

NANOŠENJE TEŠKIH TJELESNIH ILI DUŠEVNIH POVREDA

29) U logorima i zatočeničkim objektima koji se spominju u paragrafima 20 i 22, snage bosanskih Srba i drugi kojima je omogućen nesmetan pristup u logore izlagali su zatočenike, bosanske Muslimane i bosanske Hrvate iz tih opština, fizičkom i duševnom zlostavljanju, nanijevši im time teške tjelesne ili duševne povrede. Posljedica tih nečovječnih djela jeste to što su u periodu od kraja marta do 31. decembra 1992. hiljade bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata izgubile život u tim zatočeničkim objektima.

USLOVI SRAČUNATI DA DOVEDU DO FIZIČKOG UNIŠTENJA

30) Uslovi u logorima i zatočeničkim objektima uključivali su neadekvatnu ishranu, često dovoljnu samo za puko preživljavanje, zagađenu vodu, nedovoljnu ili nepostojeću ljekarsku njegu, nedovoljno higijenske uslove i nedostatak prostora.

31) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili je imao razloga da zna da snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom čine djela opisana u

paragrafima 17 do 30, ili da su ih počinile. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi takva djela ili da kazni njihove počinioce.

32) Osim toga, između 1. decembra 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da su snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom počinile djela opisana u paragrafima 17 do 30. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

Tim djelima i propustima **Radovan KARADŽIĆ** je učestvao u slijedećem:

Tačka 1: GENOCID, kažnjiv po članovima 4(3)(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 2: SAUČESNIŠTVO U GENOCIDU, kažnjivo po članovima 4(3)(e), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 3: Istrebljenje, ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, kažnjiv po članovima 5(b), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 4: Ubistvo, ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI, kažnjiv po članovima 5(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 5: Ubistvo, KRŠENJE ZAKONA ILI OBIČAJA RATA, priznato zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949, kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 6: Hotimično lišavanje života, TEŠKA POVREDA ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949, kažnjiva po članovima 2(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 7 (PROGONI)

33) Povezujući ih sa tačkom 7, tužilac ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 16-32, i ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 38-41 i 69-72.

34) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, između ostalog i djelujući u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM i Biljanom PLAVŠIĆ u periodu između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, planirao, podsticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje progona populacije bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih nesrpskih populacija u opštinama navedenim u paragrafu 9 i u srebreničkoj enklavi. Ti progoni uključuju, među ostalim:

- a) ubijanje hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata od strane snaga bosanskih Srba tokom i nakon napada na područja i opštine navedene u paragrafima 17 i 18; u logorima i zatočeničkim objektima opisanim u paragrafima 20 i 22; i nakon zatočeništva na nekoliko različitih lokacija u srebreničkoj enklavi i oko srebreničke enklave, kako je opisano u paragrafu 28.
- b) prisilno premještanje ili deportaciju desetina hiljada bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba od strane snaga bosanskih Srba, iz opština navedenih u paragrafu 9 i bosanskih Muslimana iz srebreničke enklave;
- c) nečovječno postupanje i/ili mučenje bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba iz opština navedenih u paragrafu 9. Tokom i nakon napada na te opštine, bez obzira na to da li su ih odveli u zatočeničke centre, policijske stanice, kasarne, privatne kuće ili na druge lokacije, snage bosanskih Srba izložile su bosanske Muslimane, bosanske Hrvate i druge nesrpske civile surovom, nečovječnom postupanju koje je uključivalo svakodnevna premlaćivanja, seksualno nasilje i prijetnje smrću. Mnogi su bili prisiljeni gledati pogubljenja i brutalne napade na druge zatočenike;
- d) konstantno ponižavanje i degradiranje bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba iz opština navedenih u paragrafu 9 od strane snaga bosanskih Srba. U zatočeničkim objektima, bosanski Muslimani, bosanski Hrvati i drugi ne-Srbi, i ženske i muške osobe, trpjeli su svakodnevno stravične, nehumane uslove. Zatočenicima je bila uskraćena adekvatna prehrana, adekvatna ljekarska njega, higijensko-sanitarni objekti, i bili su prisiljeni trpjeti smještaj u nečovječnim uslovima. Zatočenici su živjeli u atmosferi stalnog straha koji je podsticala brutalnost prema nasumično odabranim

žrtvama. Zatočnici su neprestano bili izlagani fizičkom nasilju, duševnoj patnji, seksualnom nasilju i drugim degradirajućim i ponižavajućim okolnostima koje su predstavljale fundamentalni napad na njihovu čovječnost;

- e) uskraćivanje osnovnih prava bosanskim Muslimanima, bosanskim Hrvatima i drugim ne-Srbima iz opština navedenih u paragrafu 9, od strane snaga bosanskih Srba, uključujući pravo na rad, slobodu kretanja, pravo na pravosudni postupak i pravo na ravnopravni pristup javnim službama, među ostalim i dostupnost prikladne ljekarske njege;
- f) bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba u opštinama navedenim u paragrafu 9, od strane snaga bosanskih Srba. Tokom i nakon napada na te opštine, snage bosanskih Srba sistematski su uništavale gradove, mjesta, sela i imovinu bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba, uključujući kuće, poslovne prostore i muslimanske i rimokatoličke sakralne objekte. Zgrade su uništavane granatiranjem, spaljivanjem ili podmetanjem eksploziva. Razaranje je bilo takvih razmjera da su u mnogim od tih opština od zgrada ostali samo dijelovi građevine i šuta. Objekti povezani sa srpskom pravoslavnom vjerom ostali su netaknuti.

35) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom čine djela opisana u paragrafu 34 ili da su ih počinile. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi takva djela ili da kazni njihove počinioce.

36) Osim toga, između 1. decembra 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da su snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom počinile djela opisana u paragrafu 34. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

Tim djelima i propustima **Radovan KARADŽIĆ** je učestvovao u slijedećem:

Tačka 7: Progoni na političkim, rasnim i vjerskim osnovama, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(h), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 8-9
(DEPORTACIJA, DRUGA NEČOVJEČNA DJELA)

- 37) Povezujući ih sa tačkama 8-9, tužilac ponovo navodi i uvrštava u njihov sadržaj paragrafe 33-36, te ponovo navodi i uvrštava u njihov sadržaj paragrafe 69-72.
- 38) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, između ostalog i djelujući u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM i Biljanom PLAVŠIĆ u periodu između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, planirao, podsticao, naredio, počinio, ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje prisilnog premještanja i deportacije desetina hiljada bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba iz opština navedenih u paragrafu 9 i iz srebreničke enklave.
- 39) Početkom aprila 1992. započelo je organizovano prisilno premještanje bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih nesrpskih populacija iz opština navedenih u paragrafu 9. Prisilno premještanje se nastavilo i kroz period između 1. januara 1993. i 30. novembra 1995. godine, posebno iz opština Bijeljina i Banja Luka.
- 40) Između 11. jula 1995. i 18. jula 1995. godine, na hiljade bosanskih Muslimana prisilno je premješteno iz srebreničke enklave. Posljedica tih akcija bilo je to da su snage bosanskih Srba praktično eliminisale svako prisustvo bosanskih Muslimana u području srebreničke enklave, čime je nastavljena kampanja "etničkog čišćenja" započeta početkom aprila 1992. godine.
- 41) Bosanski Muslimani, bosanski Hrvati i nesrpske grupe uglavnom su deportovani u ona područja Bosne i Hercegovine koja su bila pod kontrolom međunarodno priznatih vlasti, te u Hrvatsku i Srbiju. Prisilna premještanja i deportacije organizovale su policijske snage bosanskih Srba i drugi opštinski organi bosanskih Srba koji su djelovali po

direktivama kriznih štabova. U mnogim slučajevima se od bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-Srba tražilo da potpišu dokumente u kojima se navodi da svu svoju imovinu predaju republici bosanskih Srba kako bi im vlasti bosanskih Srba dozvolile odlazak ili ih pustile iz zatočeničkih objekata.

42) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga znati da snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom čine djela opisana u paragrafima 38 do 41, ili da su ih počinile. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi takva djela ili da kazni njihove počinioce.

43) Osim toga, u periodu između 1. decembra 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da su snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom počinile djela opisana u paragrafima 38 do 41. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

Tim djelima i propustima **Radovan KARADŽIĆ** je učestvao u slijedećem:

Tačka 8: Deportacija, **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(d), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

Tačka 9: Druga nečovječna djela (prisilno premještanje), **ZLOČIN PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjiv po članovima 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 10 (PROTIVPRAVNO TERORISANJE CIVILA)

44) Povezujući ih sa tačkom 10, tužilac ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 1-15, te ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 69-72.

45) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima,

planirao, podsticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje dugotrajne kampanje granatiranja i pucanja iz snajpera na civilna područja Sarajeva i na civilno stanovništvo, čime se terorizalo civilno stanovništvo grada.

- 46) Ubrzo nakon međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine kao nezavisne države 6. aprila 1992. godine, u Sarajevu su izbila oružana neprijateljstva. Oružane snage koje su podržavale SDS i dijelovi Jugoslovenske narodne armije (u daljem tekstu: "JNA") zauzele su još prije izbijanja sukoba strateške položaje u Sarajevu i oko Sarajeva. Grad je nakon toga blokiran, te napadan sa tih položaja iz artiljerijskog i snajperskog oružja. Artiljerijski i snajperski napadi dolazili su velikim dijelom sa položaja na brdima oko i iznad Sarajeva, odakle su napadači imali jasan, detaljan i sveobuhvatan pregled nad gradom i stanovništvom grada.
- 47) Oprilike 20. maja 1992. godine, nakon djelomičnog povlačenja snaga JNA iz Bosne i Hercegovine, snage JNA koje su Sarajevo držale u okruženju zapravo su transformisane u Sarajevsko-romanijski korpus vojske srpske republike.
- 48) Tokom četrdeset i četiri mjeseca, Sarajevsko-romanijski korpus je sprovodio vojnu strategiju u sklopu koje se granatiranjem i pucanjem iz snajpera ubijalo, sakatilo, ranjavalo i terorizalo civilno stanovništvo Sarajeva. Granatiranjem i pucanjem iz snajpera ubijeno je i ranjeno na hiljade civila oba pola i svih životnih dobi, među njima djeca i starci.
- 49) Sarajevsko-romanijski korpus je u granatiranju i pucanju iz snajpera nišanio civile u času dok su radili u povrtnjaku, čekali u redu ili uzimali vodu ili hljeb, prisustvovali sahranama, igrali fudbal i gledali ga, kupovali na pijacama, vozili se tramvajima, sakupljali drva, ili jednostavno šetali sa djecom ili prijateljima. Ljudi su ranjavani u ubijani čak i u vlastitom domu, mecima kojima su ih gađali kroz prozor. Napadi na sarajevske civile često nisu ni na koji način bili povezani sa vojnim akcijama, a svrha im je bila konstantno terorisanje stanovnika.
- 50) Zbog granatiranja i pucanja iz snajpera u civile, život svakog stanovnika Sarajeva postao je svakodnevna borba za opstanak. Bez plina, struje ili tekuće vode, ljudi su morali izlaziti napolje da potraže osnovne životne potrepeštine. Svaki put kad su izašli, da sakupe drva, donesu vode ili kupe kruh, rizikovali su život. Ne samo da je granatiranjem i pucanjem iz

snajpera počinjen pravi pokolj, nego je ta neprekidna prijetnja smrću i osakaćivanjem kod stanovnika Sarajeva prouzrokovala dalekosežne traume i ostavila psihičke posljedice.

- 51) Između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga znati da snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom čine djela opisana u paragrafima 45 do 50, ili da su ih počinile. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da takva djela spriječi ili da kazni njihove počinioce.
- 52) Osim toga, u periodu između 1. decembra 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga znati da su snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom počinile djela opisana u paragrafima 45 do 50. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

Tim djelima i propustima **Radovan KARADŽIĆ** je učestvovao u slijedećem:

Tačka 10: Protivpravno terorisanje civila, **KRŠENJE ZAKONA ILI OBIČAJA RATA**, kako je navedeno u članu 51 Dodatnog protokola I i članu 13 Dodatnog protokola II Ženevskim konvencijama iz 1949; kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKA 11 (UZIMANJE TALACA)

- 53) Povezujući ih sa tačkom 11, tužilac ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 1-15, te ponovo navodi i uvrštava u njen sadržaj paragrafe 69-72.
- 54) Između 25. i 26. maja 1995. godine, Sjeveroatlantski savez (u daljem tekstu: NATO) preduzeo je napade iz vazduha na srpske snage u Bosni i Hercegovini.
- 55) Između 25. maja 1995. i 2. juna 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, planirao, podsticao, naredio, počinio ili na drugi način pomogao i podržao planiranje,

pripremu ili izvršenje uzimanja za taoce vojnih posmatrača UN-a i pripadnika mirovnih snaga UN-a, nakon vazdušnih napada UN-a 25. i 26. maja 1995. godine.

- 56) Snage bosanskih Srba zatočile su više od dvije stotine pripadnika mirovnih snaga UN-a i vojnih posmatrača na Palama, u Sarajevu i na drugim lokacijama. Pod prisilom su ih držali kao taoce na lokacijama od strateškog ili vojnog značaja širom Bosne i Hercegovine, sa ciljem da te lokacije učine sigurnim od daljnjih vazdušnih napada UN-a i da spriječe nastavak vazdušnih napada. Neki taoci su u zatočeništvu bili izvrgnuti napadima i maltretiranjima druge vrste. Neki od tih talaca prisiljavani su da upozore svoje starješine u UN-u da će biti ubijeni ako NATO nastavi bombardovanje.
- 57) Tokom i nakon dugotrajnih pregovora sa vodstvom bosanskih Srba, među kojima je bio i **Radovan KARADŽIĆ**, taoci iz UN-a su u fazama puštani na slobodu od 3. do 19. juna 1995. godine.
- 58) Između 26. maja 1995. i 2. juna 1995. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom čine djela opisana u paragrafima 55 i 56, ili da su ih počinile. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da takva djela spriječi ili da kazni njihove počinioce.
- 59) Osim toga, između 3. juna 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je znao ili imao razloga da zna da su snage bosanskih Srba pod njegovim rukovodstvom i kontrolom počinile djela opisana u paragrafima 55 i 56. **Radovan KARADŽIĆ** nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

Tim djelima i propustima **Radovan KARADŽIĆ** je učestvovao u slijedećem:

Tačka 11: Uzimanje talaca, **KRŠENJE ZAKONA ILI OBIČAJA RATA**, priznato zajedničkim članom 3(1)(b) Ženevskih konvencija iz 1949; kažnjivo po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

- 60) **Radovan KARADŽIĆ** je djelujući individualno između 1. jula 1991. i 19. jula 1996, ili u saradnji sa drugima, između ostalog i djelujući u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM i Biljanom PLAVŠIĆ u periodu između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, imao i formalna i/ili *de facto* ovlašćenja i kontrolu nad snagama bosanskih Srba i svim organima SDS-a i organima vlasti koji su učestvovali u krivičnim djelima za koja se tereti u ovoj optužnici.
- 61) Posebno je, u periodu između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992, uglavnom kroz funkcije koje je vršio kao predsjednik SDS-a, uključujući funkcije predsjednika Glavnog odbora, predsjednika Savjeta za nacionalnu bezbjednost i predsjednika Predsjedništva srpske republike, **Radovan KARADŽIĆ**, djelujući individualno ili u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM, Biljanom PLAVŠIĆ i drugima, rukovodio je i kontrolisao snage bosanskih Srba i sve organe SDS-a i organe vlasti koji su učestvovali u krivičnim djelima za koja se tereti u ovoj optužnici:
- a) **Radovan KARADŽIĆ** je bio predsjednik SDS-a, a u tom svojstvu bio je, između ostalog, i predsjednik Glavnog odbora SDS-a. Efektivno je Glavni odbor bio glavni organ u hijerarhiji stranke: Glavni odbor je formulisao politiku stranke i starao se da se ona i sprovodi. Glavni odbor, među čijim je članovima od 12. jula 1991. bio i Momčilo KRAJIŠNIK, i rukovodstvo SDS-a vršili su direktnu kontrolu nad aktivnostima i politikom SDS-a na svim nivoima, uključujući i nivo opštinskih odbora. Glavni odbor je naredio formiranje kriznih štabova SDS-a u opštinama u kojima žive bosanski Srbi. Predsjednici opštinskih odbora SDS-a često su bili i predsjednici ili članovi kriznih štabova. Među članovima kriznih štabova bili su i vojni i policijski zvaničnici. Krizni štabovi su vršili potpunu izvršnu, zakonodavnu i regulatornu vlast u područjima pod svojom kontrolom i kontrolisali su snage bosanskih Srba.
- b) Od 28. februara 1992. do 12. maja 1992, **Radovan KARADŽIĆ** u saradnji sa Momčilom KRAJIŠNIKOM, Biljanom PLAVŠIĆ i drugima, zajednički su bili odgovorni za raspoređivanje teritorijalne odbrane bosanskih Srba u miru i ratu i upotrebu policije u ratu i drugim vanrednim stanjima. To je postalo naročito evidentno nakon što je skupština bosanskih Srba osnovala Savjet za nacionalnu bezbjednost srpske republike 27. marta 1992. godine. **Radovan**

KARADŽIĆ je postao predsjednik Savjeta, a Momčilo **KRAJIŠNIK** jedan od članova. Proklamovana funkcija Savjeta za nacionalnu bezbjednost bila je da razmatra politička, pravna, ustavna i druga pitanja od interesa za bezbjednost srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. **Radovan KARADŽIĆ** je bio mišljenja da su odluke Savjeta za nacionalnu bezbjednost obavezujuće za sve izvršne organe, policiju i vladu, posebno u urgentnim situacijama, kada treba donijeti odluke o ratu, miru i drugim pitanjima nacionalne bezbjednosti. Do formiranja Predsjedništva 12. maja 1992. godine, Savjet za nacionalnu bezbjednost efektivno je bio glavno tijelo vlasti u srpskoj republici.

- c) Savjet za nacionalnu bezbjednost je vršio svoje ovlasti do 15. aprila 1992. godine, kad je donio zaključak da se proglasi neposredna ratna opasnost. Tog istog dana, potpisujući se kao predsjedništvo, Biljana **PLAVŠIĆ** i Nikola **KOLJEVIĆ** su proglasili neposrednu ratnu opasnost i naredili mobilizaciju teritorijalne odbrane bosanskih Srba.
- d) Dana 12. maja 1992. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je postao član tročlanog Predsjedništva. Istog dana **Radovan KARADŽIĆ** je izabran za predsjednika Predsjedništva. Otprilike 2. juna 1992. godine, Predsjedništvo je formalno prošireno te su članovi Predsjedništva postali i Momčilo **KRAJIŠNIK** i predsjednik vlade. Od 12. maja do 17. decembra 1992. godine, Predsjedništvo je bilo vrhovni komandant vojske bosanskih Srba u miru i ratu, i policijskih snaga bosanskih Srba u ratu i drugim vanrednim stanjima. Predsjedništvo je odlučivalo o raspoređivanju vojske u ratu, te imenovalo, unapređivalo i otpuštalo oficire vojske republike bosanskih Srba (u daljem tekstu: "VRS"). Osim toga, Predsjedništvo je primalo izvještaje o aktivnostima jedinica pod svojom komandom.
- e) Tokom perioda između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, vođstvo bosanskih Srba, uključujući **Radovana KARADŽIĆA**, Momčila **KRAJIŠNIKA** i Biljanu **PLAVŠIĆ**, koristilo je snage bosanskih Srba, SDS i ustanove vlasti za izvršenje krivičnih djela za koja se tereti u ovoj optužnici. U nekim slučajevima, sa podrškom i uz poticaj **Radovana KARADŽIĆA** i drugih, snage bosanskih Srba, SDS i ustanove vlasti djelovali su u saradnji sa snagama iz Republike Srbije i Republike Crne Gore.

- f) Dana 17. decembra 1992. prošireno Predsjedništvo je rasformirano, a **Radovan KARADŽIĆ** izabran za isključivog predsjednika srpske republike (Republika Srpska).
- 62) Uz to, u periodu od 1. januara 1993. do 19. jula 1996, kad je dao ostavku, uglavnom kroz funkcije koje je vršio kao predsjednik SDS-a, uključujući funkcije predsjednika Glavnog odbora, predsjednika Savjeta za nacionalnu bezbjednost srpske republike, predsjednika Republike Srpske i vrhovnog komandanta oružanih snaga, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući individualno ili u saradnji sa drugima, rukovodio i kontrolisao snage bosanskih Srba i sve organe SDS-a i organe vlasti koji su učestvovali u krivičnim djelima za koja se tereti u ovoj optužnici:
- a) Od 17. decembra 1992. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je bio jedini predsjednik Republike Srpske i objedinjavao sve ovlasti predsjedništva, među ostalim i ovlasti vrhovnog komandanta oružanih snaga, o čemu se više govori u paragrafu 61 (d). Kao vrhovni komandant, **Radovan KARADŽIĆ** je, djelujući u saradnji sa drugim članovima vrhovne komande, komandovao oružanim snagama.
- b) U periodu od 1. januara 1993. do 30. novembra 1995. godine, snage bosanskih Srba, SDS i ustanove vlasti korištene su od strane vođstva bosanskih Srba, uključujući i **Radovana KARADŽIĆA**, za izvršenje krivičnih djela za koja se tereti u ovoj optužnici.
- 63) U oktobru i novembru 1991. godine skupština bosanskih Srba takođe je ovlastila **Radovana KARADŽIĆA**, Biljanu PLAVŠIĆ i druge vodeće članove SDS-a da "zastupaju i štite interese srpskog naroda u Bosni i Hercegovini pred saveznim i međunarodnim tijelima", i da pregovaraju sa muslimanskim i hrvatskim predstavnicima o organizaciji budućeg zajedničkog života u Bosni i Hercegovini.
- 64) **Radovan KARADŽIĆ** je, i formalno kroz svoje gorenavedene funkcije i na osnovu svoje *de facto* vlasti, takođe imao ovlasti da kazni ili pokrene istragu ili postupak protiv svih osoba ili pripadnika oružanih snaga pod svojom komandom za koje se vjerovalo da su počinili krivična djela na teritoriju srpske republike.
- 65) Stoga je, između 1. jula 1991. i 30. novembra 1995. godine, i formalno kroz svoje gorenavedene funkcije i na osnovu svoje *de facto* vlasti,

Radovan KARADŽIĆ znao ili imao razloga da zna da snage bosanskih Srba pod rukovodstvom i kontrolom vođstva bosanskih Srba čine krivična djela za koja se tereti u ovoj optužnici ili da su ih počinile, a nije preduzeo neophodne i razumne mjere da takva djela spriječi ili da kazni njihove počinioce.

- 66) Osim toga, u periodu između 1. decembra 1995. i 19. jula 1996. godine, **Radovan KARADŽIĆ** je, i formalno kroz svoje gorenavedene funkcije i na osnovu svoje *de facto* vlasti, znao ili imao razloga da zna da su snage bosanskih Srba pod rukovodstvom i kontrolom vođstva bosanskih Srba počinile krivična djela za koja se tereti u ovoj optužnici, a nije preduzeo neophodne i razumne mjere da kazni njihove počinioce.

OPŠTE POSTAVKE

- 67) Sva djela i propusti za koje ova optužnica tereti u optužbama za genocid ili saučesništvo u genocidu počinjena su sa namjerom da se unište, u cijelosti ili djelimično, bosanski Muslimani i bosanski Hrvati, nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa, kao takva.
- 68) Sva djela i propusti za koje ova optužnica tereti u optužbama za zločine protiv čovječnosti bili su dio rasprostranjenog ili sistematskog napada uperenog protiv bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i/ili drugih nesrpskih civilnih populacija Bosne i Hercegovine.
- 69) U sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica, u Bosni i Hercegovini je postojalo stanje međunarodnog oružanog sukoba i djelimične okupacije.
- 70) Sva djela i propusti za koje ova optužnica tereti u optužbama za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. (u daljem tekstu: "teške povrede") dogodili su se za vrijeme međunarodnog oružanog sukoba i djelimične okupacije Bosne i Hercegovine.
- 71) **Radovan KARADŽIĆ** se morao pridržavati zakona i običaja koji regulišu vođenje oružanih sukoba, uključujući Ženevske konvencije iz 1949. i njihove dodatne protokole.
- 72) **Radovan KARADŽIĆ** je individualno odgovoran za krivična djela za koja se tereti u ovoj optužnici, na osnovu člana 7(1) Statuta

Međunarodnog suda. Individualna krivična odgovornost uključuje planiranje, podsticanje, naređivanje, činjenje ili pomaganje i podržavanje na neki drugi način planiranja, pripremanja ili izvršenja bilo kojeg od krivičnih djela navedenih u članovima 2 do 5 Statuta Međunarodnog suda.

- 73) **Radovan KARADŽIĆ** je, za vrijeme dok je bio na nadređenim položajima navedenim u prethodnim paragrafima, krivično odgovoran i za djela svojih potčinjenih na osnovu člana 7(3) Statuta Međunarodnog suda. Nadređeni je odgovoran za djela svog potčinjenog (svojih potčinjenih) ako je znao ili imao razloga da zna da će njegov(i) potčinjeni počiniti takva djela ili da ih je počinio, a nadređeni nije preduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi takva djela ili da kazni njihove počinioce.

DODATNE ČINJENICE

- 74) SDS je bio jedna od tri etnički orijentisane stranke koje su se pojavile u Bosni i Hercegovini 1990. godine u vrijeme kad su se pripremali višestranački izbori koji su trebali biti održani u novembru te godine. Od samog osnivanja **Radovan KARADŽIĆ** je bio predsjednik stranke SDS, a Biljana PLAVŠIĆ i Momčilo KRAJIŠNIK njeni vodeći članovi. Svaka od te tri stranke bila je povezana sa po jednom glavnom etničkom grupom u Bosni: SDS je bila najvažnija srpska nacionalna stranka, Stranka demokratske akcije (u daljem tekstu: "SDA") bila je glavna stranka bosanskih Muslimana, a Hrvatska demokratska zajednica (u daljem tekstu: "HDZ") bila je vodeća hrvatska nacionalna stranka. Rezultati izbora pokazali su dominaciju te tri glavne nacionalne stranke. Na republičkom nivou, SDA je osvojila najviše mjesta u Skupštini, a slijedili su je SDS i zatim HDZ. Ostatak mjesta podijelile su ostale stranke, među njima i bivša komunistička partija.

- 75) Centralna ideja političkog programa SDS-a, onako kako su ga formulisali vođe stranke, među ostalima **Radovan KARADŽIĆ**, Momčilo KRAJIŠNIK i Biljana PLAVŠIĆ, bilo je ujedinjenje svih Srba unutar Jugoslavije kao jedini način da se zaštite srpski nacionalni interesi. Ta ideja bila je povezana sa konceptom "Velike Srbije" koji je krajem osamdesetih godina počeo otvoreno kružiti Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom (u daljem tekstu: "SFRJ"). SDS

je izdvajanje Bosne i Hercegovine iz jugoslovenskog saveznog sistema smatrao prijetnjom interesima Srba koji žive u Bosni i Hercegovini.

- 76) Rezultati izbora održanih u novembru 1990. godine značili su da SDS, kako vrijeme bude odmicalo, neće imati dovoljno političke vlasti da Bosnu i Hercegovinu zadrži u Jugoslaviji demokratskim političkim procesima. U proljeće 1991. SDS je počeo organizovati neka područja Bosne i Hercegovine u formalne regionalne strukture, koristeći koncept "zajednica opština" koje su postojale u jugoslovenskom ustavnom uređenju iz 1974. godine.
- 77) Uporedo sa svojom organizacijskom strukturom koja je postojala na nivou republike, regije, opštine i mjesne zajednice, vođstvo SDS-a je 1991. razvilo zatvoreni i tajni interni sistem rukovođenja, komandovanja i komuniciranja. U tom sistemu glavna vlast pripadala je centralnim stranačkim organima SDS-a, a posebno predsjedniku i Glavnom odboru stranke, čime je vođstvo stranke obezbijedilo potpunu kontrolu.
- 78) Krajem juna 1991. počela je dezintegracija SFRJ u ratovima koji su izbili u Sloveniji i Hrvatskoj nakon što su te dvije republike 25. juna proglasile nezavisnost. JNA se povukla iz Slovenije nakon veoma kratkog vremena, omogućivši njeno otcjepljenje od SFRJ. Međutim, u Hrvatskoj su se borbe nastavile tokom cijelog ljeta i u jesen 1991. godine.
- 79) JNA je za rat u Hrvatskoj izdavala naloge za mobilizaciju muškim stanovnicima Bosne i Hercegovine. Vlada Bosne i Hercegovine se tim nalogima protivila te je uputila nalog stanovništvu da se mobilizaciji ne mora odazvati. Kao rezultat toga, veoma malo bosanskih Muslimana i Hrvata odazvalo se pozivima. S druge strane, bosanski Srbi odazivali su se u velikom broju, podsticani na to od strane SDS-a.
- 80) Kako je rat u Hrvatskoj odmicao, postajalo je sve vjerovatnije da će i Bosna i Hercegovina proglasiti nezavisnost od SFRJ. SDS je, međutim, htio da Bosna i Hercegovina ostane u sastavu Jugoslavije. Kad je postalo jasno da neće moći zadržati Bosnu i Hercegovinu u jugoslovenskoj federaciji, SDS je prionuo stvaranju odvojene srpske teritorije u Bosni i Hercegovini. Do septembra 1991. SDS je proglasio jednu srpsku autonomnu regiju i četiri srpske autonomne oblasti (u daljem tekstu: "SAO"). SAO su postali prvi teritorijalni osnov na kojem će biti utemeljena srpska republika.

- 81) Sa stanovišta vođa SDS-a, značajan broj bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugih ne-srpskih populacija koje su živjele u područjima na koje je SDS polagao pravo predstavljao je veliki problem u stvaranju i kontroli srpske teritorije. Stoga je značajan aspekt plana za stvaranje nove srpske države bilo trajno uklanjanje ili "etničko čišćenje" gotovo cjelokupne populacije bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata i drugih nesrpskih populacija iz tih područja, nakon čega bi ostao samo mali broj ne-Srba koji bi pristali na uslove života u državi kojom dominiraju Srbi.
- 82) U jesen 1991. JNA je počela povlačiti svoje snage iz Hrvatske i prerasmjestati ih u Bosni i Hercegovini. Postupajući u sprezi s određenim elementima u JNA, SDS je počeo tajno naoružavati civilno stanovništvo bosanskih Srba.
- 83) Dana 24. oktobra 1991. osnovana je odvojena skupština bosanskih Srba, u kojoj je dominirao SDS, kao najviši predstavnički i zakonodavni organ Srba u Bosni.
- 84) Krajem decembra 1991. vođe SDS-a započele su pripreme za fizičko preuzimanje vlasti u onim opštinama u Bosni i Hercegovini u kojima Srbi nisu imali izrazitu kontrolu, i pripreme za kasnije sprovođenje generalnog plana etničkog čišćenja onih područja koja su smatrali srpskim područjima. Preuzimanje vlasti vršeno je prema uputstvima koja je izdalo vodstvo SDS-a, često putem kriznih štabova koji su stvoreni za tu svrhu.
- 85) Krizni štab je bio formiran po uzoru na tijelo koje je postojalo kao dio odbrambenog sistema SFRJ i za koje je bilo predviđeno da preuzme funkcionisanje opština, odnosno republičke vlade, u vrijeme ratnog ili vanrednog stanja kada skupština, inače najviši organ vlasti, ne može zasjedati.
- 86) Krizni štabovi počeli su funkcionisati u opštinama na koje je SDS polagao pravo krajem decembra 1991. Djelovali su na regionalnom i na opštinskom nivou vlasti, kao tijela koja će biti odgovorna za koordinaciju izvršenja najvećeg dijela operativne faze plana etničkog čišćenja.

- 87) Predsjedništvo je 31. maja i 10. juna 1992. naredilo preimenovanje kriznih štabova u ratna predsjedništva, a kasnije u ratna povjereništva u opštinama. Ratna predsjedništva, odnosno ratna povjereništva, zadržala su istu strukturu i u suštini ista ovlašćenja kao i krizni štabovi, a i u javnosti su i dalje bili poznati kao krizni štabovi.
- 88) Bilo je predviđeno da krizni štabovi prestanu sa radom kada skupštine ponovo budu u mogućnosti da zasjedaju i rade. Tada nastavljaju sa radom redovni opštinski organi, uglavnom pod rukovodstvom istih vođa SDS-a. Ti opštinski organi su tada potvrđivali ili verifikovali poteze kriznih štabova.
- 89) Dana 9. januara 1992. skupština bosanskih Srba je proglasila "Srpsku Republiku Bosnu i Hercegovinu". Proglašeno je da će teritorija te republike obuhvatati "teritorije srpskih autonomnih regija i oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja u kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u Drugom svjetskom ratu", i da će biti dio jugoslovenske savezne države.
- 90) Od kraja marta 1992. snage bosanskih Srba počele su preuzimati fizičku kontrolu nad etnički miješanim opštinama koje su proglašene dijelom srpske države, među ostalim i nad opštinama navedenim u paragrafu 9. Ti napadi i preuzimanje vlasti odigrali su se na slični koordinirani i isplanirani način. Napade, preuzimanje vlasti i događaje koji su uslijedili, planirali su, podsticali, naredili, počinili ili na drugi način pomogli i podržali krizni štabovi, ratna predsjedništva, ratna povjereništva i drugi organi SDS-a i organi vlasti koji su djelovali pod kontrolom i rukovodstvom vođstva SDS-a, uključujući **Radovana KARADŽIĆA**, Momčila KRAJIŠNIKA i Biljanu PAVŠIĆ.
- 91) Osim toga je 12. maja 1992. godine skupština bosanskih Srba izglasala formiranje VRS-a, čime su jedinice JNA koje su preostale u Bosni i Hercegovini i druge oružane snage koje su sarađivale sa njima u Bosni i Hercegovini efektivno pretvorene u komande nove vojske. Skupština bosanskih Srba imenovala je Ratka MLADIĆA za komandanta Glavnog štaba VRS-a. Ratko MLADIĆ je u tom svojstvu bio direktno podređen Predsjedništvu.
- 92) JNA se "zvanično" povukla iz Bosne i Hercegovine 19. maja 1992, ali su vojne operacije uperene protiv nesrpskog stanovništva nastavili

Prevod

sprovoditi VRS i policija bosanskih Srba. JNA, koja je tokom prestrukturiranja SFRJ u SRJ u aprilu 1992. preimenovana u Vojsku Jugoslavije (u daljem tekstu: "VJ"), nastavila je održavati tijesne veze sa VRS-om. Pružala je bitnu borbenu, finansijsku i logističku podršku vojnim naporima bosanskih Srba. Mnogi oficiri, komandanti, vojnici, logistički centri i veliki dio opreme i sredstava bivše JNA ostavljeni su za potrebe bosanskih Srba. Bivši oficiri JNA prekomandovani su sa svojih dužnosti u jedinicama JNA u nasljednike tih istih jedinica u VRS-u, i većina je nastavila komandovati tim jedinicama tokom cijelog sukoba u Bosni i Hercegovini. Plate oficira VRS-a i dalje je plaćao Beograd. Osim toga, povremeno su i nakon 19. maja 1992. elementi VJ-a imali i neposrednu ulogu u sukobu u Bosni i Hercegovini i pružali su ključnu borbenu podršku VRS-u.

/potpis na originalu/

Carla Del Ponte,

tužilac

/pečat/

Dana 28. aprila 2000.
u Hagu, Holandija

[Handwritten signature]
Dijelovod čitan originalu

ICTY Datum: 9/06/2000.